

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่าย (กรมการศาสนา, 2541 : 13) การจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีสันติสุข และเกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ด้านของประเทศ โดยเฉพาะสถานการณ์ปัจจุบันข้อมูลข่าวสารแพร่หลายถึงกันทั่วโลกอย่างรวดเร็วเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม ประเทศต่าง ๆ จึงเสมือนอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันอย่างไร้พรมแดน ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ทุกประเทศต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับสถานการณ์ เพื่อสร้างศักยภาพให้สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรี และมีความสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนสร้างความก้าวหน้า ความมั่นคงของเศรษฐกิจในประเทศไทย บนพื้นฐานของความเป็นไทย และนำพาประเทศชาติไปในทิศทางที่พึงประสงค์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) กล่าวถึงการที่จะพัฒนาประเทศชาติในด้านต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยมุ่งเน้นให้การศึกษา เพราะเชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกทางสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว องค์กรทางศาสนา องค์กรส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สื่อมวลชน และประชาชน เพื่อให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาด้านปัญญา ศีลธรรม และวัฒนธรรมของคนไทย รวมทั้งพัฒนาการบริหารจัดการหลักประกันทางสังคมที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมประชาชนทุกคน และพัฒนาระบบโครงข่ายการคุ้มครองทางสังคม เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม และพึ่งตนเองได้ในระยะยาว

เด็กเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ายิ่ง เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และความเป็นมนุษยชาติ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรเริ่มตั้งแต่วัยแรกเกิด โดยการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว แล้วรับการเตรียมความพร้อมในช่วงอายุ 3 - 5 ปี ในสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2538 : 5) นโยบายด้านการศึกษาระดับพื้นฐานตามแผนพัฒนา การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้เร่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างทั่วถึง และ เป็นธรรม โดยมีเป้าหมายให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 2 ปี ก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดนโยบายที่จะเร่งรัดขยายบริการทางการศึกษาในระดับนี้ให้กว้างขวางครอบคลุมทั้งในเมืองและชนบท ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กด้อยโอกาสผู้ปกครองรายได้น้อย อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และเด็กต่างวัฒนธรรมไม่มีสัญชาติ โดยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาและขยายโอกาสให้ทั่วถึงคนทุกกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2538 : 8)

การจัดการศึกษาปฐมวัยและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้จัดในสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 10-11)

สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันทางศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการ และเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น ๆ

ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถาบันสงเคราะห์ และสถาบันอื่น ๆ เป็นผู้จัด

การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา โดยสถาบันทางศาสนาก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายโอกาสทางการศึกษา ให้กับเด็กมากยิ่งขึ้น สำหรับศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรรมการศาสนาได้ออกระเบียบว่าด้วยศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด พ.ศ. 2537 และปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2542 เป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการ สำหรับให้วัดถือเป็นแนวปฏิบัติ โดยมุ่งเน้นให้องค์กรชุมชน และชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กเล็กซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชนนั้น ๆ แต่ไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งหมด ซึ่งจะเห็นได้จากข้อสรุปการสัมมนาผู้บริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ครูพี่เลี้ยง
ศึกษาศึกษาอำเภอ และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง (สำนักงานศึกษาศึกษาธิการจังหวัดหนองคาย. 2544 :12)
ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดเกิดจาก

1. บุคลากรของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ขาดความรู้ความสามารถ
ขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็ก
2. การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของแนว
ประสบการณ์
3. บุคลากรของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ไม่ได้รับการนิเทศอย่างทั่วถึง
4. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ขาดหลักเกณฑ์วิธีการคัดเลือกครูพี่เลี้ยง
5. ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน
6. การปฏิบัติงานธุรการของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ไม่มีประสิทธิภาพ
7. ความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กับหน่วยงานของรัฐ
และชุมชนมีน้อย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศูนย์
อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ของกรรมการบริหารยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากคณะกรรมการ
ไม่เข้าบทบาทหน้าที่ของตนเอง ประกอบกับมีภารกิจด้านอื่น ๆ ทำให้ไม่มีเวลาให้กับหน้าที่
ของตนเองได้อย่างเต็มที่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย เป็นหน่วยงาน
หนึ่ง ที่ได้รับถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จากกรมศาสนา
กระทรวงวัฒนธรรม มีนโยบายที่จะพัฒนาศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ให้มีมาตรฐาน เป็นศูนย์
เด็กเล็กนอกระบบ ปัจจุบันอำเภอพรเจริญมีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 22 ศูนย์ มีครู
พี่เลี้ยง 50 คน และมีคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 264 คน
สภาพปัญหาการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดของอำเภอ
พรเจริญ ยังขาดประสบการณ์ที่ทำให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพด้านต่าง ๆ บรรลุผลได้อย่าง
มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
ในวัดที่ตั้งขึ้นตามระเบียบกรมการศาสนา โดยให้หลายฝ่ายประกอบกันขึ้นมาเป็นองค์คณะบริหาร
จัดการ ตลอดจนความคาดหวังที่จะให้องค์กรเอกชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเตรียม
ความพร้อมให้กับเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน ทำให้ยังต้องมีกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่าง

จริงจัง เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่มีแนวโน้มมากขึ้นได้บรรเทาลง (รายงานการนิเทศติดตามผล กองการศึกษาเทศบาลพรเจริญ. 2548 : 4)

ผู้วิจัย เป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับมอบหมายในฐานะหัวหน้า กองการศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานและดูแลความเรียบร้อย ตลอดจนประสานการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ในเขตเทศบาลตำบลพรเจริญ จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด” เพื่อผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการดำเนินงานของศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

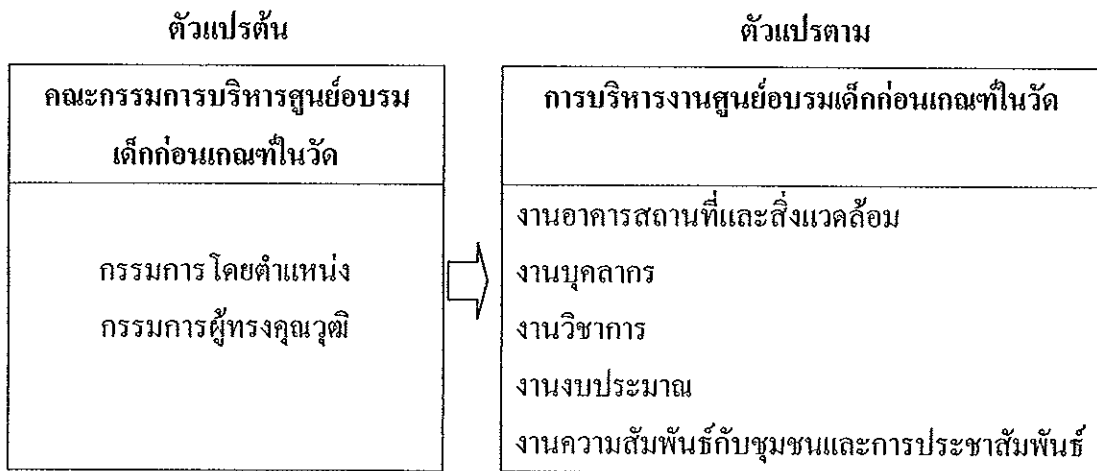
1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการ โดยตำแหน่งกับผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย กรรมการ โดยตำแหน่งกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

คณะกรรมการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โดยตำแหน่งกับผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ในกิจกรรม 5 ด้าน (กรมการศาสนา. 2541 : 54) นำมากำหนดเป็นกรอบ แนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework) ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย มีประชากร กลุ่มตัวอย่าง และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด จำนวน 264 คน จาก 22 ศูนย์ จำแนกตามสถานภาพดังนี้
 - 1.1 กรรมการ โดยตำแหน่ง จำนวน 154 คน
 - 1.2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 110 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 39-40) ได้กลุ่มตัวอย่าง 196 คน จำแนกตามสถานภาพ ดังนี้
 - 2.1 กรรมการ โดยตำแหน่ง จำนวน 110 คน
 - 2.2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 86 คน
3. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด
 - 3.1.1 กรรมการ โดยตำแหน่ง
 - 3.1.2 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ได้แก่

3.2 ตัวแปรตาม คือ ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด 5 ด้าน ได้แก่

3.2.1 ด้านงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

3.2.2 ด้านงานบุคลากร

3.2.3 ด้านงานวิชาการ

3.2.4 ด้านงานงบประมาณ

3.2.5 ด้านงานความสัมพันธ์กับชุมชนและการประชาสัมพันธ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา 5 ด้าน คือ งานอาคารสถานที่ และ สิ่งแวดล้อม งานบุคลากร งานวิชาการ งานงบประมาณ งานความสัมพันธ์กับชุมชนและการ ประชาสัมพันธ์ ในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ตามระเบียบของกรมการศึกษากำหนดไว้

2. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด หมายถึง สถานที่ที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดเขตอำเภอ พรเจริญ โดยใช้อาคารของวัดเป็นสถานที่จัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาอบรม ปู่ปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามของไทย และภูมิปัญญาไทย แก่เยาวชนตามสมควร แก่วัย รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเกณฑ์ ที่จะเข้าสู่วัยเรียนในระดับประถมศึกษา

3. กรรมการโดยตำแหน่ง หมายถึง กรรมการในตำแหน่งต่าง ๆ ในคณะกรรมการบริหารศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย ได้แก่ กรรมการที่ ปรึกษา ประธานกรรมการ กรรมการผู้แทนครูผู้สอน กรรมการผู้แทนครูพี่เลี้ยง กรรมการผู้แทน ผู้ปกครอง กรรมการผู้แทนองค์กรชุมชน และกรรมการผู้แทนสถานศึกษาใกล้เคียง

4. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง กรรมการศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดที่มาจาก ผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เป็นที่ยอมรับของชุมชนในการเสนอแนะให้คำปรึกษา และสนับสนุน การดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดจึงได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบ ของกรมการศาสนา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับองค์กรปกครองท้องถิ่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ สำหรับใช้ในการวางแผนการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการ และใช้ในการจัดพัฒนาการจัดการศึกษาภายในศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY